

К.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти Канарова О.В., студентка магістратури, спеціальність «Дошкільна освіта» Мойсеєнко А.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Вплив предметно-розвивального середовища на формування морально-свідомої особистості дитини дошкільного віку

Анотація. У статті розкриваються значення та вплив предметно-розвивального середовища на формування морально-свідомої особистості дитини дошкільного віку. Розкрито та теоретично обґрунтовано умови організації предметно-розвивального середовища у дошкільному навчальному закладі. Зазначено роль особистості вихователя у розвитку моральних цінностей у дітей дошкільного віку.

Ключові слова. Предметно-розвивальне середовище, середовище, моральна свідомість, діти дошкільного віку, особистість.

Актуальність зазначеного питання викликана необхідністю розкриття умов та засобів побудови предметно-розвивального середовища, що оптимально забезпечують процеси формування та розвитку морально-свідомої особистості дитини в умовах дошкільного навчального закладу.

Мета: теоретично обґрунтувати умови організації предметно-розвивального середовища для дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема організації предметно-розвивального середовища в дитячому дошкільному закладі розглядається рядом відомих психологів і педагогів (О. В. Артамонова, Т. Н. Доронова, П. Ф. Каптерев, Л. М. Кларина, В. І. Логінова, С. Л. Новосьолова, Р. Н. Пантелєєв, Л. Н. Пантелєєва, Л. А. Парамонова, В. А. Петровський, Л. А. Смивына, В.Я. Стоюнін, Л. П. Стрелкова).

Виклад основного матеріалу. Моральне середовище сучасного суспільства, зміна цінностей та переоцінка моральних якостей, у справі виховання дітей дошкільного віку значно впливають на зміни у розвитку особистості, формуванні її моральної свідомості. Важливим завданням дошкільних освітніх установ стає вдосконалення педагогічного процесу і підвищення розвиваючого ефекту освітньої роботи з дітьми шляхом організації розвивального середовища, що забезпечує творчу діяльність кожної дитини та дозволяє їй проявити власну активність і найбільш повно реалізувати себе. Для повноцінного розвитку дитини та реалізації її

провідних видів діяльності необхідно умовою є створення предметно-розвивального середовища.

Предметно-розвивальне середовище являє собою важливий чинник у розвитку дітей дошкільного віку. Аби дитина мала можливість для повноцінного розвитку, необхідно створити умови, що дозволять їй сприймати світ, яскравий та насичений враженнями.

До теперішнього часу у вітчизняній педагогіці і психології накопичено багатий досвід виховання і навчання дітей на основі створення розвивального середовища в дошкільних навчальних закладах: створення системи розвиваючих іграшок і дидактичних посібників для дітей раннього і дошкільного віку, формування архітектурних рішень інтер'єру, тощо. Дошкільні навчальні заклади з метою створення найбільш комфортної обстановки для дітей, перетворюють матеріально-технічне забезпечення педагогічного процесу на основі принципів побудови розвиваючого середовища.

У педагогічній літературі середовищем називають сукупність процесів та явищ, що здійснюють вплив на досліджуваний об'єкт; комплекс умов, які оточують людину і взаємодіють із нею як з організмом і з особистістю. [1, с.7]

Предметно-розвивальне середовище – це такі характеристики (властивості, умови, обставини), використання яких в освітньому процесі здатне вплинути на моральне становлення особистості дитини дошкільного віку.

У сучасних освітніх концепціях головна мета виховання єдина для всіх ланок системи освіти: „...створити умови для повноцінного фізичного та психічного становлення особистості, забезпечити дитині почуття захищеності, рівноваги, довіри, сформувати активне, зацікавлене ставлення до навколишнього світу...” протягом усього життя [2].

Предметно-розвивальне середовище маленької дитини не слід занадто спрощувати та спрощено розуміти. В період дошкільного дитинства малюк розширює свій досвід та накопичує враження, у нього формується певна система знань. Неодмінною умовою побудови розвиваючого середовища є опора на особистісно-орієнтовану модель взаємодії між дітьми та дорослими. Тому не менш важливим у формуванні особистості маленької дитини, можна вважати образ та вплив вихователя, який керує відбором матеріалу, змісту і методів розвитку пізнавальної діяльності дошкільнят.

В. Стоюнін писав, що часто життєдіяльність людини оцінюється тільки відносно свого ідеального уявлення, наскільки дійсне наближається до ідеального або віддаляється від нього. “Так, наприклад, – на його думку, – склавши собі поняття про те, з якими якостями людина, не виходячи зі своєї людської сфери, може назватися високоморальною особистістю, він уявляє собі такий образ і, оцінюючи відносно нього своє власне життя, оцінює і життя інших” [6, с. 61].

В освітньому процесі, на думку П. Каптерева, педагог повинен володіти мистецтвом розвивати. Як зазначав учений, вихователь повинен підносити своїх вихованців до вищого ідеалу істини, свободи і любові, має вдосконалювати природу, і якщо він не вміє цього робити, то він не може назватися вихователем. При цьому П. Каптерев радив будити пригальмовані сили дітей, сприяти прояву індивідуальності, а також загальнолюдських моральних рис обережно і послідовно: “... Не виховуйте за загальноприйнятим шаблоном, діти не повинні виходити з виховного закладу, як партія товару з заводу. Розвивайте індивідуальні здібності кожного, але не забувайте і про загальнолюдські властивості; поважайте вроджені сили дитини, а не знищуйте їх, і ведіть дитину так, щоб вона переймалася моральністю божественного і людського світла і не протиставляла йому своє самолюбне я” [3, с. 25].

Висновки:

Предметно-розвиваюче середовище є важливим чинником розвитку дітей раннього віку. Щоб дитина розвивалася повноцінно, необхідно створити такі умови, в яких діти сприйматимуть яскравий, насичений враженнями світ. В групах дітей дошкільного віку створення такого середовища є необхідною умовою для повноцінного розвитку дитини, для реалізації провідних видів діяльності: пізнавальної і продуктивної діяльності, предметної та сюжетно-рольової гри.

Створення предметно-розвивального середовища в дошкільних навчальних закладах можна вважати одним з напрямків реформування дошкільної освіти. В процесі чого необхідно забезпечувати його якісність, розвивальний характер та комфортність. Такий простір передбачає наявність умов для всіх видів діяльності дитини дошкільного віку, свободи у її виборі, різноманіття елементів середовища, гнучкості та відвертості і у ставленні до діяльності і взаємодії як із боку дитини, так і з боку дорослого.

Повноцінне предметно-розвивальне середовище передбачає єдність соціальних і природних засобів забезпечення життєдіяльності дитини. До них належать архітектурно-ландшафтні та природничо-екологічні об'єкти; художні студії; ігрові та спортивні майданчики; конструктори; тематичні набори іграшок, посібників; аудіовізуальні та інформаційні засоби виховання і навчання [4].

Реалізація мети здійснюється відповідно до особливостей кожного вікового етапу з орієнтацією на наступність у вихованні повноцінної особистості. Якщо ж основи виховання не закладено вчасно, то пізніше об'єкти виховання сприймають будь-які виховні дії як примусові заходи, побудовані на обмеженнях і репресіях [4, с. 77-81].

Список використаних джерел

1. Беляев Г.Ю. Педагогическая характеристика образовательной среды в различных типах образовательных учреждений / Г. Ю. Беляев. - М.: ИЦКПС, 2000. – 288 с.
2. Закон України «Про освіту» – Освіта. – 1996. – 2 березня.
3. Каптерев П. Ф. Новая русская педагогика, ее главнейшие идеи, направления и деятели / Петр Федорович Каптерев. – Изд. 2-е, доп. – СПб.: Книжн. склад “Земля”, 1914. – 211, [1] с.
4. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. - Ч. 1 / К.Л. Крутій. - К.: Освіта, 2009 - 302 с.
5. Носов В. І. Проблеми гуманізації дошкільного виховання // Педагогіка і психологія. – 2000. – №1. – С. 77–81.
6. Стоюнин В. Руководство для теоретического изучения литературы по лучшим образцам русским и иностранным / В. Стоюнин; [Изд-е 8-е]. – СПб.: Типография М. М. Стасюлевича, 1910. – 192 с.